

633.

660

1847

725
633.

M a = r a h w a

Al 633.

Kassuline

K a l e n d e r

ehf

Täht-ramat,

1847

aasta peale pärrast meie

Jssanda Jesuse Kristuse

sündimist.

Sel aastal on 365 päwa.

Trükitud

Tartos Laakmanni kirjadega.

Märkide selletamine.

☉ Noor-kuu.

☾ Essimene werand.

☾ Täis-kuu.

☾ Wiimne werand.

p. püha.

p. pärast ehk pääw.

om. omikul.

n. nädal.

e. l. enne lõunat.

p. l. pärast lõunat.

ts. tõuseb,

ts. al. läheb alla.

t. tund.

f. fel.

m. ja ' minut.

õh. õhtul.

Nasta jaode muudmised.

1. Kewwade allustab 9mal Martsi kuu päwal
fel 7, 4 minutid enne lõunat.

2. Suwwi allustab 10mal Juni kuu päwal
fel 3, 49 minutid enne lõunat.

3. Süggise allustab 11mal Septembri kuu
päwal fel 5, 33 minutid pärast lõunat.

4. Talw allustab 10mal Detsembri kuu pä-
wal fel 11, 36 min. enne lõunat.

Der Druck dieses Kalenders, der aus den Ostseeprovin-
zen nicht ausgeführt werden darf, ist unter der Bedingung
gestattet, daß nach Vollendung des Drucks die gesetzliche Zahl
Exemplare der Censurcomität übergeben werde.

Dorpat, den 1. Septbr. 1846.

Censor Sahmen.

Sündinud asjade ajjaarw.

Lomiseft tännini	5796	aast.
Kristuse sünnimiseft tännini	1847	—
Et Tallinna ehitati	628	—
Et Tartu ehitati	817	—
Et ramatuid trüfima akati	407	—
Pärast Lutteruse õige usso üleswõtmist	330	—
Et Petersburgi akati ehitama	144	—
Et meie Maa Weene-rigi walitsuse alla sai	137	—
Et Tartus uniwersitāti uest affutati	45	—
Et uusi rõugid akati pannema	44	—
Et Prantsus Weene-maale tulli ja Moskwa linna ärapõletas	35	—
Et meie Keisri Herra Nikolai wal- litsemas on	22	—

Päwa- ja kuu-warjutamised.

Sel aastal warjutakse päife kaks kord ja kuu kaks kord;
agga meie maal ei olle neist warjutamisest ennast näha,
kui üks päwa-warjutamine ja üks kuu-warjutamine.

Essimene on meie maal nähtaw kuu-warjutamine
19 Paasto-kuu päwal. Alkatus on kello 10, 2 min. pä-
rast lõunat, ja lõppetus õ ajal.

Teine on meie maal nägemata kuu-warjutamine,
3 Jüri-kuu päwal, kello 7 e. l.

Kolmas on meie maal nägemata kuu-warjutamine
12 Mihkli-kuu päwal, kello 4 p. l.

Neljäs on meie maal nähtaw päwa-warjutamine, 27
Mihkli-kuu päwal. Alkatus on kello 8, 36 min. e. l., ja
lõppetus on kello 11, 16 min.

Aasta algmine.

Saunar.

Neäri - kuu.

Kristuse ümberleikamisest. Luf. 2, 21.

Näddalad ning näddala päwad.	Nimmed.	Kuu ning ilma muundmised.
1 Kestnäd.	Neäri - pääw.	
2 Neljap.	Ubel, Set	Selge.
3 Rede	Enof	
4 Laupääw	Metusala	

Jesús pöggeneb Egiptuse maale. Matt. 2, 13.

5 Pühap.	Pühha p. Neäri	☉ 2, 23' e. l.
6 Esmasp.	3 Kuüinga p.	
7 Teisip.	Melkior	Paras külmad
8 Kestnäd.	Erart	
9 Neljap.	Kasper	ilmad.
10 Rede	Paawli pääw.	
11 Laupääw	Swrain	☾ 5, 56' p. l.

Sel kuul on 31 päwa.

Jesús 12 aastat wanna. Luf. 2, 41—52.

12 Pühap.	1. P. p. 3 Kuü. p.	
13 Esmasp.	Hilarius	Selge
14 Teisip.	Robert	
15 Kestnäd.	Beliks	ja
16 Neljap.	Madli	
17 Rede	Tõnise pääw	
18 Laup.	Saaf	fange külm.

Töötægijad wiinamäel. Matt. 20, 1—16.

19 Pühap.	9. P. e. Kr. ülest. P.	☉ 10, 7' e. l.
20 Esmasp.	W a a b. S e b a s t.	
21 Teisip.	Netta	Lund.
22 Kestnäd.	Madlena	
23 Neljap.	Lotta	
24 Rede	Timoteus	Päwa paiste
25 Laup.	Paawli ümb.	

Seeme langeb mitmesugguse maa peale. Luf. 8, 4—15.

26 Pühap.	8. P. e. Kr. ülest. P.	
27 Esmasp.	Krisostom	☉ 3, 17' p. l.
28 Teisip.	Karel	
29 Kestnäd.	Samuel	ja pehme
30 Neljap.	Ludolw	ilm.
31 Rede	Ann	

1 Jan. ts. p. l. 8,32 m., th. al. l. 3,28 m., on pitk 6 t. 56 m., ja d 17 t. 4 m.

10	—	—	8,16	—	—	3,44	—	—	7	28	—	—	16	32	—
20	—	—	7,55	—	—	4,5	—	—	8	10	—	—	15	50	—

Näddalad ning näddala päwad.	Nimmed.	Kuu ning ilma muudmised.
1 Laup.	Pirit	Lüme

Kristuse kannatamisest. Luf. 18, 31—43.

2 Pühap.	Paasto Pühha Küünla pääw	saddo.
3 Esmasp.	Hanna	1, 4' p. l.
4 Teisip.	Mastla pääw.	
5 Keisnäd.	Tuhka pääw.	Ukab külmetama.
6 Neljap.	Lora	
7 Rede	Rikart	Selge.
8 Laup.	Salomon	

Kristust kiusatakse. Matt. 4, 1—11.

9 Pühap.	1. P. paastus.	Tuist.
10 Esmasp.	Kolastika	5, 37' e. l.
11 Teisip.	Rosa	
12 Keisnäd.	Palwe pääw	Ränge
13 Neljap.	Penigna	

Sel kuul on tänawo 28 päwa.

14 Rede	Valentin	Külm.
15 Laup.	Tina	

Kananea-maa naene. Matt. 15, 21—28.

16 Pühap.	2. P. paastus.	Rohke
17 Esmasp.	Tula	
18 Teisip.	Konfordia	4, 47, e. l.
19 Keisnäd.	Simon Apost.	
20 Neljap.	Eigariue	lüme
21 Rede	Esaia	
22 Laup.	Petri pääw.	saddo.

Kristus aiab kurja waimo wälja. Luf. 11, 14—28.

23 Pühap.	3. P. paastus.	Käre külm.
24 Esmasp.	Maddise p.	
25 Teisip.	Wiktör	Gitlikud
26 Keisnäd.	Leander	6, 17' e. l.
27 Neljap.	Nestor	
28 Rede	Iustus	ilmad.

1 Weh. rf. p. 7, 26 m., (h. at. 1, 34 m., on pilt 9 t. 8 m., ja 5 14 t. 52 m.)

10	—	—	7, 3	—	—	4, 57	—	—	9 54	—	—	14	6
20	—	—	6, 37	—	—	5, 23	—	—	10 46	—	—	13	14

Näddalad ning näddala päwad.	Nimmed.	Kuu ning ilma muudmised.
1 Laup.	Udo	Parras

Kristus sööb 5000 meest. Joann. 6, 1-15.

2 Pühap.	4. P. paastus.	talve
3 Esmasp.	Kunifunde	☉ 10, 49' p. l.
4 Teisip.	Udrian	
5 Keisnäd.	Meeta	tuul.
6 Neljap.	Kotwrid	
7 Rede	Aurora	
8 Laup.	Prudentius	

Jesust wissatasse kiwwidega. Joann. 8, 46-59.

9 Pühap.	5. P. paastus.	Kewade akatus. (pääw 12 t. ja 6 12 t.)
10 Esmasp.	Pööri pääw.	
11 Teisip.	Mifeus	☉ 7, 19' e. l.
12 Keisnäd.	Konstantin	
13 Neljasp.	Kregor	
	Ernst	Lähäb

Sel kuul on 31 päwa.

14 Rede	Matilde	fülmemaß.
15 Laup.	Longinus	

Kristuse sünnipäevast. Matt. 21, 1-9.

16 Pühap.	6. P. paastus.	Lund ja
17 Esmasp.	Truta	
18 Teisip.	Uano	☉ 10, 55' p. l.
19 Keisnäd.	Josep	
20 Neljap.	Suur Neljap.	winge.
21 Rede	Suur Rede.	
22 Laup.	Rawael	

Kristuse ülestõusmisest. Mark. 16, 1-8.

23 Pühap.	1. Vihawete P.	Pehme ilm,
24 Esmasp.	2. Vihawete P.	jõed laggunewad.
25 Teisip.	Paasto Maarja p.	
26 Keisnäd.	Manuel	☉ 5, 4' p. l.
27 Neljap.	Kustaw	
28 Rede	Kido	
29 Laup.	Wane	

Kinnipandud uksest. Joann. 20, 19-31.

30 Pühap.	1. P. p. üll. P.	Tuul, wihm, lumi.
31 Esmasp.	Tetlaus	

1 Mart. ts. p. £. 6,15 m., lh. al. £. 5,45 m., on pite 11 t. 30 m., ja 6 12 t. 30 m.

10	—	—	5,52	—	—	6, 8	—	—	12	16	—	—	11	44	—
20	—	—	5,26	—	—	6,34	—	—	13	8	—	—	10	52	—

Näddalad ning näddala päwad.	Nimmed.	Kuu ning ilma muudmised.
1 Teisip.	Karjalaskmise p.	Wahel saab
2 Keßnäd.	Pauline	☉ 8, 0' e. l.
3 Neljap.	Berdinand	
4 Rede	Ambrosius	
5 Laup.	Maksim	wihma.

Sea farjane. Joann. 10, 12—16.

6 Pühap.	2. P. p. üll. P.	Tuul.
7 Esmasp.	Aron	
8 Teisip.	Viborius	Pehme ilm.
9 Keßnäd.	Laus	
10 Neljap.	Esefiel	☉ 10, 47' e. l.
11 Rede	Leo	
12 Laup.	Julius	

Ürisesse aja pärast. Joann. 16, 16—23.

13 Pühap.	3. P. p. üll. P.	Wägga eitlik.
14 Esmasp.	Künni pääw.	

Sel kuul on 30 päwa.

15 Teisip.	Lemet	Wihma
16 Keßnäd.	Karin	tuult.
17 Neljap.	Rudolw	
18 Rede	Walerian	☉ 3, 4' p. l.
19 Laup.	Maria	Kaunis soe.

Kristuse äraminemisest. Joann. 16, 5—15.

20 Pühap.	4. P. p. üll. P.	☉ 9, 11' e. l.	Eitlikud
21 Esmasp.	Udolarius		
22 Teisip.	Kajus		ilmad.
23 Keßnäd.	Süri pääw		
24 Neljap.	Albert		Död willud.
25 Rede	Markusse p.		
26 Laup.	Toots	☉ 0, 27' e. l.	

Sigest pallumisest. Joann. 16, 23—30.

27 Pühap.	5. P. p. üll. P.	☉ 1, 11' e. l.	Päwa paiste.
28 Esmasp.	Witalis		
29 Teisip.	Raimund		
30 Keßnäd.	Graft		

12pr. ts. p. f.	4,56 m.	th. al. f. 7,	4 m.,	on pitf	14 t. 8 m.,	ja ö 9 t. 52 m.
10	— — — 4,33	— — — 7,27	— — — 14	54	— — — 9	6—
20	— — — 4,9	— — — 7,51	— — — 15	42	— — — 8	18—

Näddalad ning näddala päwad.	Nimmed.	Kuu ning ilma muudmised.
1 Neljap.	Suur + pääw. Wolbri pääw.	Päwa-soe.
2 Rede.	Sigismund	5, 2' p. l.
3 Laup.	+ leidmise p.	

Nõemustaja. Joann. 15, 26.

4 Pühap.	6. P. p. üll. P.	Willu wihm.
5 Esmasp.	Kottard	
6 Teisip.	Nero	Ilmad lähwad
7 Restnäd.	Setta	
8 Neljap.	Laas	sojemaks.
9 Rede	Niggula p.	
10 Laup.	Kert	3, 37' om.

Pühast Waimust. Joann. 14, 23-31.

11 Pühap.	Nelli Pühi	Lehed näitwad
12 Esmasp.	Teine Püha	
13 Teisip.	Serwatzius	ennast.

Sel kuul on 31 päwa.

14 Restnäd.	Kristjaan	n. Tuul, uddune.
15 Neljap.	Sohwi	
16 Rede	Krööb	Wihm.
17 Laup.	Anton	

Jesüs ja Nikodemus. Joann. 3, 1-15.

18 Pühap.	Baino Jum. P.	4, 24' om.
19 Esmasp.	Wilip	
20 Teisip.	Pil	Selge
21 Restnäd.	Trino	
22 Neljap.	Mili	ja wagga.
23 Rede	Ned	
24 Laup.	Ester	

Rikas mees ja Laatsarus. Luf. 16, 19-31.

25 Pühap.	1. P. p. 3a. S. P.	5, 45' e. l.
26 Esmasp.	Eduard	
27 Teisip.	Ludolp	Ilusad ilmad.
28 Restnäd.	Kristjaan	
29 Neljap.	Mart	
30 Rede	Wigand	Tomik afab
31 Laup.	Nelli	õitsma.

1 Mail ts. p. l. 3, 45 m., lh. al. l. 8, 15 m., on pitk 16 t. 30 m., ja õ 7 t. 30 m.

10	—	—	3, 26	—	—	8, 34	—	—	17	8	—	—	6	52	—
20	—	—	3, 10	—	—	8, 50	—	—	17	40	—	—	6	20	—

Suurest õhto sõmaaiast. Luf. 14, 16–24.

Näddalad ning näddala päwad.	Nimmed.	Kuu ning ilma muudmised.
1 Pühap.	2. P. p. 3 a. J. P.	● 2, 31' e. l.
2 Esmasp.	Martellus	Kuul.
3 Teisip.	Eiso	
4 Restnäd.	Wridrika	Paljo wihma.
5 Neljap.	Poniwasius	
6 Rede	Artus	
7 Laup.	Lufresia	

Arakaddunud lambast. Luf. 15, 1–10.

8 Pühap.	3. P. p. 3 a. J. P.	● 9' 10' õh.
9 Esmasp.	Pertram	Sui akatus. p. 18t. 13 m. õ 5t 47m.
10 Teisip.	Pittkem pääw	
11 Restnäd.	Peep	Ilusad ilmad.
12 Neljap.	Uulika	
13 Rede.	Tobi	
14 Laup.	Juština	

Sel kuul on 30 päwa.

Olge armolised. Luf. 6, 36–42.

15 Pühap.	4. P. p. 3 a. J. P.	Widi pääw.
16 Esmasp.	Tiit	● 3, 1' p. l.
17 Teisip.	Nikander	Wihm, uddune.
18 Restnäd.	Homer	
19 Neljap.	Tiits	Ilm
20 Rede	Minni	
21 Laup.	Real	

Rohkest kala-sagist. Luf. 5, 1–11.

22 Pühap.	5. P. p. 3 a. J. P.	läheb
23 Esmasp.	Pasilius	● 10, 21' e. l.
24 Teisip.	Saani pääw	õige
25 Restnäd.	Wio	
26 Neljap.	Jeremias	sojoks
27 Rede	7 maggajide p.	
28 Laup.	Josua	

Wariseride õigusest. Matt. 5, 20–26.

29 Pühap.	6. P. p. 3 a. J. P.	Peetr. Paw. p.
30 Esmasp.	Lufina	● 1, 16' p. l.

1 Juni ts. p. 2, 58 m., 15. al. 9, 2 m., on pitt 18 t. 4 m., ja õ 5 t. 56 m.
 10 — — — 2, 55 — — — 9, 5 — — — 18 10 — — — 5 50 —
 20 — — — 2, 58 — — — 9, 2 — — — 18 4 — — — 5 56 —

Näddalad ning näddala päwad.	Nimmed.	Kuu ning ilma muudmised.
1 Teisip.	Leobald	Wihm,
2 Restnäd.	Gina Mar. p.	
3 Neljap.	Kornelius	foe ilm.
4 Rede	Ulrik	
5 Laup.	Anselm	

4000 mehe söötmisest. Mark. 8, 1—9.

6 Pühap.	7. P. p. 3. a. 3. P.	Ilm läheb
7 Esmasp.	Demetrius	
8 Teisip.	Kilian	2, 31' p. l.
9 Restnäd.	Annika	wihmale.
10 Neljap.	7 wennaste pääw.	
11 Rede	Eleonora	
12 Laup.	Hindrik	Selge

Walle-prohwetidest. Matt. 7, 15—23.

13 Pühap.	8. P. p. 3. a. 3. P.	foe ilm.
	Marreti pääw	

Sel kuul on 31 päwa.

14 Esmasp.	Ponawent	
15 Teisip.	Apostl. lahkum.	11, 46' p. l.
16 Restnäd.	August	
17 Neljap.	Aleksius	Ilus ilm.
18 Rede	Rosina	
19 Laup.	Rabbe	Sige

Illekohtusest majja-piddajast. Luf. 16, 1—9.

20 Pühap.	9. P. p. 3. a. 3. P.	
21 Esmasp.	Daniel	
22 Teisip.	Maria Magd. p.	3, 38' p. l.
23 Restnäd.	Kristi	
24 Neljap.	Kristina	ilusad
25 Rede	Jakobi pääw	
26 Laup.	Anna	ilmad.

Jerusalema ärarikumisest. Luf. 19, 41—48.

27 Pühap.	10. P. p. 3. a. 3. P.	Wägga eitlik.
28 Esmasp.	Pantalon	
29 Teisip.	Olewi pääw	
30 Restnäd.	Abdon	2, 7' om.
31 Neljasp.	Kristwrid	

1 Jul. t. p. 3, 13 m., 18. al. 8, 47 m., on pitk 17 t. 34 m., ja 6 t. 26 m.

10 — — — 3, 28 — — 8, 32 — — 17 4 — — 6 56 —
20 — — — 3, 38 — — 8, 12 — — 16 24 — — 7 36 —

Näddalad ning näddala päwad.	Nimmed.	Kuu ning ilma muudmised.
1 Rede	Peetri wang. ol.	Kuul.
2 Laup.	Hannibal	

Wariserist ja tõlnerist. Luf. 18, 9—14.

3 Pühap.	11. P. p. 3 a. J. P.	Rukki leikus. Selge
4 Esmasp.	Dominiqus	
5 Teisip.	Oswald	6, 38' e. l.
6 Keisnäd.	Eugenius	
7 Neljap.	Tõnno	taewas
8 Rede	Kotlep	
9 Laup.	Romanys	

Kurdist ja keeletumast. Mark. 7, 31—37.

10 Pühap.	12. P. p. 3 a. J. P.	ja natuke
11 Esmasp.	Lauritsa p.	
12 Teisip.	Hermann	tuult.
13 Keisnäd.	Klara	
14 Neljap.	Madde	Natuke wihma.
	Eusebius	

Sel kuul on 31 päwa.

15 Rede	Rukki Mar. p.	
16 Laup.	Isak	Citlikud
Preester ja Samaria-meess. Luf. 10, 23—37.		
17 Pühap.	13. P. p. 3 a. J. P.	ilmad.
18 Esmasp.	Leno	
19 Teisip.	Sebald	☾ 10, 52' p. l.
20 Keisnäd.	Pernart	
21 Neljap.	Rutt	Päwa paiste.
22 Rede	Wilibert	
23 Laup.	Safarias	Kuul

Kümnest piddalitöbbisest. Luf. 17, 11—19.

24 Pühap.	14. P. p. 3 a. J. P.	Pärtli pääw
25 Esmasp.	Ludwik	ning tuulne.
26 Teisip.	Natalie	Pari hä päwa
27 Keisnäd.	Jeppart	
28 Neljap.	Augustine	5, 25, p. l.
29 Rede	Saani pea mah. l. p.	
30 Laup.	Penjamin	

Mammonast. Matt. 6, 24—34.

31 Pühap.	15. P. p. 3 a. J. P.	jälle
-----------	----------------------	-------

1 Aug. ts. p. £. 4, 14 m., lb. al. £. 7, 46 m., on pilt 15 t. 32 m., ja õ 8 t. 28 m.

10 — — — 4, 37 — — — 7, 23 — — — 14 46 — — — 9 14 —
20 — — — 5, 2 — — — 6, 58 — — — 13 56 — — — 10 4 —

Näddalad ning näddala päwad.	Nimmed.	Kuu ning ilma muudmised.
1 Esmasp.	Ekidius	wihm,
2 Teisip.	Elisa	
3 Keßnäd.	Reinard	jälle
4 Neljap.	Kai	
5 Rede	Moses	☾ 8, 59' p. l.
6 Laup.	Magnus	

Raini = linna furnust. Luf. 7, 11—17.

7 Pühap.	16. P. p. 3 a. J. P.	illusad ilmad.
8 Esmasp.	Maria sündim. p.	
9 Teisip.	Pruno	Willu, külmad
10 Keßnäd.	Lina	Süggise akatns.
11 Neljap.	Pööri pääw	(p. 12 t. ja 6 12 t.)
12 Rede	Sirus	☾ 4, 4' p. l.
13 Laup.	Amatus	

Wee = többisest. Luf. 14, 1—11.

14 Pühap.	17. P. p. 3 a. J. P.	ööd,
	Risti üllend. v.	

Sel kuul on 30 päwa.

15 Esmasp.	Nikodemus	Willud ilmad,
16 Teisip.	Bina	
17 Keßnäd.	Josepina	paljo wihma.
18 Neljap.	Tõnts	☾ 9, 14' e. l.
19 Rede	Werner	
20 Laup.	Jana	

Suuremast kässust. Matt. 22, 34—46.

21 Pühap.	18. P. p. 3 a. J. P.	Wagga ja
	Matteuse pääw	
22 Esmasp.	Morits	kaunis
23 Teisip.	Hosea	
24 Keßnäd.	Joann. samise p.	foe.
25 Neljap.	Klewas	
26 Rede	Joann. õppet. p.	
27 Laup.	Adolw	☾ 10, 45' e. l.

Alwatud inimesest. Matt. 9, 1—8

28 Pühap.	19. P. p. 3 a. J. P.	Wihm,
29 Esmasp.	Mihkli pääw	
30 Teisip.	Hironimus	uddune.

1 Sep. ts. p. £. 5,32 m., lh. al. £. 6,28 m., on pite 12 t. 56 m., ja 6 11 t. 4 m.

10 — — — 5,54 — — — 6, 6 — — — 12 12 — — — 11 48 —
20 — — — 6,19 — — — 5,41 — — — 11 22 — — — 12 38 —

Näddalad ning näddala päwad.	Nimmed.	Kuu ning ilma muudmised.
1 Keßnäd.	Mar. kaitš. ja eestp.	Umbne ja
2 Neljap.	Prants	
3 Rede	Jairus	tuulne,
4 Laup.	Prantsiskus	

Pulma riidest. Matt. 22, 1—14.

5 Pühap.	20. P. p. 3 a. J. P. Leikuse P.	9, 19' e. l.
6 Esmasp.	Luisa	
7 Teisip.	Simfon	Ilm
8 Keßnäd.	Samuel	
9 Neljap.	Pridrif	läheb külme
10 Rede	Urvid, Mai	
11 Laup.	Purkart	maks.

Ruünga-mehhe poiaft. Joann. 4, 47—54.

12 Pühap.	21. P. p. 3 a. J. P.	1, 14' om.
13 Esmasp.	Terefia	

Sel kuul on 31 päwa.

14 Teisip.	Kai	Wihmased
15 Keßnäd.	Hedwig	
16 Neljap.	Tella	ilmad.
17 Rede	Dlop	
18 Laup.	Lukase pääw	11, 34' p. l.

Kawwalast sullafest. Matt. 18, 23—35.

19 Pühap.	22. P. p. 3 a. J. P.	Tuulne, Lutteruse õige ussu ülestw. P.
20 Esmasp.	Welfias	
21 Teisip.	Katta	Wahel tuul,
22 Keßnäd.	Kell	ja wihm.
23 Neljap.	Sewerin	
24 Rede	Salome	
25 Laup.	Krispin	Torm, lumie

Kohto rahast. Matt. 22, 15—22.

26 Pühap.	23. P. p. 3 a. J. P.	ränts.
27 Esmasp.	Kapitolin	4, 49' e. l.
28 Teisip.	Simon Judas	
29 Keßnäd.	Els	Selge
30 Neljap.	Upsalon	
31 Rede	Wolfgang	taewaš

1 Dft. ff. p. 6, 47 m., 1/2 al. 5, 13 m., on pitk 10 t. 26 m., ja 13 t. 34 m.
 10 — — — 7, 9 — — 4, 41 — — 9 32 — — 14 28 —
 20 — — — 7, 34 — — 4, 26 — — 52 — — 15 8 —

Näddalad ning näddala päwad.	Nimmed.	Kuu ning ilma muudmised.
1 Laup.	Pühade pääw	külmad ilmad.

Jairi tütreft. Matt. 9, 18—26.

2 Pühap.	24. P. p. 3 a. J. P.	Lund saddab.
3 Esmasp.	Ingede pääw	☉ 7, 53' p. l.
4 Teisip.	Kottlieb	
5 Keßnädd.	Otto	Sulla.
6 Neljap.	Lotta	
7 Rede	Leohard	
8 Laup.	Enno	Külm
	Brits	

Jrimsaft äratutamiseft. Matt. 24, 15.

9 Pühap.	25 P. p. 3 a. J. P.	lähäb
10 Esmasp.	Martin Lutter	☉ 11, 42' e. l.
11 Teisip.	Martin piiskop	fangemaks.
12 Keßnädd.	Jonas	Effimene saanitee.
13 Neljap.	Arkadius	

Sel kuul on 30 päwa.

14 Rede	Widrik	
15 Laup.	Leopold	Jöed külmata.
Wiimseft kohtust. Matt. 25, 31.		
16 Pühap.	26. P. p. 3 a. J. P.	wad finni.
17 Esmasp.	Alwius	☉ 6, 0' p. l.
18 Teisip.	Esra	
19 Keßnädd.	Elisabet	Lumie saddo.
20 Neljap.	Amos	
21 Rede	Maria ohw. p.	Parras
22 Laup.	Kristina	

Kümmest neitsideft. Mat. 25, 1.

23 Pühap.	27. P. p. 3 a. J. P.	talwe
24 Esmasp.	Surnute Püha	
25 Teisip.	Josias	
26 Keßnädd.	Katrina pääw.	☉ 10, 9' p. l.
27 Neljap.	Ronrad	
28 Rede	Pabo	ilm.
29 Laup.	Lebreht	
	Ewart	

Kristuse sisesõitmiseft. Matt. 21, 1—9.

30 Pühap.	1. Kr. tullem. P. Andrese pääw
-----------	--------------------------------

1 Nov. ts. p. l. S.	2 m.	th. al. E.	3,58 m.	on pitk	7 t. 56 m.	ja d	16 t. 4 m.
10 — — —	8,21	— —	3,39	— —	7 18	— —	16 42 —
20 — — —	8,39	— —	3,21	— —	2 46	— —	17 18 —

Nädalad ning nädala päevad.	Nimmed.	Kuu ning ilma muudmised.
1 Esmasp.	Urend	Ränge
2 Teisip.	Kärsna	
3 Keisnäd.	Kola	☾ 5, 4' e. l.
4 Neljap.	Parbo	
5 Reede	Sabina	külm.
6 Laup.	Niggula pääw	

Wimse päwa tähtedest. Luf. 21, 25—36.

7 Pühap.	2. Kr. tullem. P.	Külm tuul,
8 Esmasp.	Maria sam. p.	
9 Teisip.	Rudolw	☾ 11, 46' p. l.
10 Keisnäd.	Lühhem pääw	Talwe akatus.
11 Neljap.	Woldemar	(Lüh. p. 6 t. 15 m.)
12 Reede	Tili	saddab lund.
13 Laup.	Luutsija	

Joannes wangi tornis. Matt. 11, 2—10.

14 Pühap.	3. Kr. tullem. P.	Luißlab.
-----------	-------------------	----------

15 Esmasp.	Johanna	Keislane talwe
16 Teisip.	Peata	
17 Keisnäd.	Hinno	☾ 3, 26' p. l.
18 Neljap.	Kristow	
19 Reede	Lott	ilm.
20 Laup.	Abraham	

Joannese tunnistus. Joann. 1, 19—28.

21 Pühap.	4. Kr. tullem. P.	Tooma pääw
22 Esmasp.	Peata	Sulla
23 Teisip.	Tohwer	tuiß.
24 Keisnäd.	Adam, Ewa	
25 Neljap.	1. Jõulo P.	☾ 1, 4' p. l.
26 Reede	2. Jõulo P.	Parras
27 Laup.	Chw. Joann.	

Simeon ja Anna. Luf. 2, 33—40.

28 Pühap.	P. p. Jõulo	talwe
29 Esmasp.	Ilmsüta laste p.	
30 Teisip.	Noa	ilm
31 Keisnäd.	Silvester.	

1 Dets. tj. p. E. 8,49 m., 14. al. E. 3,11 m., on pilt 6 t. 22 m., ja ö 17 t. 38 m.
 10 — — — 8,53 — — 3, 7 — — 6 14 — — 17 46 —
 20 — — — 8,50 — — 3, 10 — — 6 20 — — 17 40 —

Kronopühad,

mis ue firiko seäduse järele Maa firikutes tulleswad piddada.

- 1) Jürri-kuu 17mal päwal. Tšesarewitsi Suurewürsti Aleksander Nikolajewitsi, Weñerigi aujärke pärris pärria sündimise pääw.
- 2) Jürri-kuu 21mal päwal. Meie suure Keisri Praua Aleksandra Weodorowna niime pääw.
- 3) Jaani-kuu 25mal päwal. Meie suure Keisri ja kõige Weñerigi Wallitseja Nikolai Pawlowitsi sündimise pääw.
- 4) Gina-kuu 1. päwal. Meie suure Keisri Praua, Aleksandra Weodorowna sündimise pääw.
- 5) Leikuse-kuu 22mal päwal. Meie suure Keisri Herra ja tema Abikasa kromimise pääw.
- 6) Leikuse-kuu 30mal päwal. Weñerigi aujärke pärris pärria, Suurewürsti Aleksander Nikolajewitsi niime pääw.
- 7) Talwe-kuu 20mal päwal. Meie suure Keisri Nikolai Pawlowitsi wallitsuse akatuse pääw.
- 8) Jõulo-kuu 6. päwal. Meie suure Keisri niime pääw.

Keisri Herra suggoselts.

Nikolai I. kõige Weñerigi üllemwallitseja ja Keiser, ning ka Pohla-maa Kuuningas, on sündinud 25. Junil 1796, saab sel aastal 51 aastat wanaaks. Tema Praua: Aleksandra Weodorowna, õnsa Preisi-maa Kuuninga Wilhelmi III. tüttar, Sassa maalt, on sünd. 1. Julil 1798, saab 47 aast. wan. Nende lapsed:

1. Aleksander Nikolajewits, Tšesarewits, Suurwürst ja Weñerigi aujärke pärria, sünd. 17. Aprillis 1818, saab 28

aast. wan. Tema Praua, Maria Aleksandrowna Tšesarewna, Hessen-Darmstadt'i Sure Hertfogi tüttar, sünd. 8. Aug. 1824, saab 23 aast. wan. Nende lapsed:

- a) Nikolai Aleksandrowits, Suurwürst, sünd. 8. Septembril 1843.
- b) Aleksander Aleksandrowits, Suurwürst, sünd. 26. Webruar 1845.
- c) Aleksandra Aleksandrowna, Suurwürsti Prints, sünd. 18. Augustil 1842.

2. Konstantin Nikolajewits, Suurwürst, sünd. 9. Septembril 1827.

3. Nikolai Nikolajewits, Suurwürst, sünd. 27. Julil 1831.

4. Mihael Nikolajewits, Suurwürst, sünd. 13. Oktobril 1832.

5. Maria Nikolajewna, Suurwürsti Prints, sünd. 6. Augustil 1819, laulati 2. Julil 1839 Leuchtenbergi Prinsi Maksimiliani prauaks. Nende lapsed:

- a) Nikolai Maksimilianowits, Prints, sünd. 23. Julil 1845.
- b) Maria Maksimilianowna, Prints, sünd. 4. Oktobril 1841.
- c) Eugenia Maksimilianowna, Prints, sünd. 20. Marssil 1845.

6. Olga Nikolajewna, Suurwürsti Prints, sünd. 30. Augustil 1822. Laulatud Würtembergi-kuningriigi pärijaga, prints Karl Wridrik Aleksander, sündinud 1823, Paašto-kuu 6. päwal.

Keisri herra wend:

Mihael Pawlowits, Suurwürst, sünd. 28. Jan. 1798. Tema Praua on: Helena Pawlowna, sünd. 29. Detsembril 1806. Nende lapsed:

- a) Maria Mihailowna, Suurwürsti Prints, sünd. 25. Webruaril 1825.

b) Katarina Mihailowna, Suurwürsti Printses,
sünd. 16 August. 1827.

Keisri Herra õed:

Maria Pawlowna, Saksen-Weimari-maa wallitseja Karl
Wridriki praua, sünd. 4. Webruaril 1786.

Anna Pawlowna, Hollandi-maa Kuninga Wilhelmi II.
praua, sünd. 7. Januaril 1795.

Kada piddamise päwad.

Januari: kuul.

7mal: Rigas 3 p. Tartos suur saksa laat, 3 n.
Küindla kuul.

2el: Walgas ja Willandis suur saksa laat, 8 p.

2el: Wörro-linnas, 1 p.

22el: Wörro-linnas suur saksa laat, 8 p.

Jürri: kuul.

19mal: Willandis, 1 p.

Lehhe: kuul.

9mal: Riggola laat, Wööbsun, Weine piri peal.

Jani: kuul.

11mal Wönno-linnas 7 p.

22mal: Jani laat, Willandis. 2 päwa.

24mal: Wörro-linnas ja 27mal: Walgas.

29mal: Petri laat, Tartos ja Tarwasto mõisas.

Gina: kuul.

2el: Karksi mõisas. — 20mal: Pernos, suur saksa
laat, 3 n. ja Rigas willa-laat, 3 p.

26mal: Wolmeris.

Leikuse: kuul.

10mal: Walgas. — 15mal: Helme mõis. 2 p.

24mal: Lawritse laat, Mosekatse mõis., Põlwe: kihelk.

27mal: Wastse mõisas, liggi Willandi: linna.

29mal: Killinga mõisas, Saarde kihelkõnas.

Mihkli: kuul.

2el: Abja mõisas, Halliste kihelkõnas, 2 p.

4mal ja 5mal: Sindi mõisas ja Räppinas.

6mal: Tafeberi mõisas, Helme kihelkõnas.

8mal: Kastna mõisas, Tõstama kihelkõnas, ka Põl-
we ning Rõuge kiriko jures, ja Tartos.

10mal: Mõnniste mõisas ja Dibre mõisas.

13mal: Perawerre mõisas, Sakobi kihelkõnas.

14mal: Wana-Untso mõisas, Krawi kõrtsi jures, 2 p.

15mal: Põltsamaal, 2 p. 17mal Kirrepi kõrtsi jures.

18mal: Audro mõisas. 20 ja 21el: Wändra mõisas.

21el: Sänna mõisas, Rõuge: kihelkõnas.

24mal: Mihkli laat, Willandis ja Wörro-linnas.

29mal: Mihkli laat, Tartos ja Walgas, 2 p.

— Rawwanurme laat, Wastfelinnas, 2 p.

Wina: kuul.

1sel: Kuresaare-linnas. — 6mal: Luutsnikin, Rõu-
ge kihelk., ja ka Tarwasto mõisas.

10mal: Rão mõisa laat, Pillistwerre: kihelkõnas.

15mal: Lustiwerre mõisas ja Drisko mõisa kõrtsi jures.

Talwiste: kuul.

10mal: Mustwee-küllas, Tõrma kihelkõnas, Peipsi
rannas, ja ka Wörro-linnas.

Tõulo: kuul.

6mal: Wööbsun, Weine piri peal, Räppina kihelk.

27mal: Walgas, suur saksa laat, 8 päwa.

Eesti-ma Rubbermangus.

Januari kuul. 7mal ja 8mal: Ortikal. 10mal ja 11mal: Haapsalus. 17mal ja 18mal: Kollowerres. 19mal: Raplas. 27mal ja 28mal: Rakwerres.
 Künla-kuul. 2el ja 3mal: Valdisiis. 3mal: Paides. 26mal: Piholas. 3 p.
 Jaani-kuul. 16mal ja 17mal: Rakwerres. 20mast fu ot-sani: Tallinnas. 25mal: Paides.
 Mihkli-kuul. 10mal ja 11mal: Paides. 14mal ja 15mal: Haapsalus. 21el ja 22el: Valdisiis. 24mal: Piholas. 24, 25 ja 26mal: Jõhwiis. 26, 27 ja 28mal: Tallinnas. 29mal: Rakwerres. 29mal ja weel 2 päwa: Reblašte mõisas ja Keila kiriko jures.
 Wiina-kuul. 4mal: Raplas. 7mal: Jõeletmes.
 Jõulo-kuul. 16mal: Märjama kiriko jures. 19mal ja 20mal: Reblašte mõisas, liia müümisse laat.

Linna = wahhed.

Tortust on	Narwa	186 ¹ / ₄	wersta
— —	Petersburgi	324	—
— —	Tallinna, Põltsamakaudo	186	—
— —	Walka	82	—
— —	Wolmeri	132	—
— —	Riga	240	—
— —	Perno, Helmemõisa kaudo	180	—
— —	Willandi, Rõngo kaudo	99	—
— —	Wõrro linna	65	—
— —	Petseri	109	—
— —	Pihkwa	165	—

Üks koer toidab waesi-lapsi.

Subba minewal aastal tõi meile Kalender ühe koera: juttu Schottlandi-maalt, tänawo tulles teine pikkem jälle Sweitsi-maalt; kes teab mis suggune wõera-maa koera-suggu tullesal aastal meie Kalen-dris allab sigginema! — kõrge Alpeni mägedes peal, mis muist Sweitsi-maal, muist Prantsuse- ja Italia-maade wahhel on, leidwad mõned inimesed se läbbi endale peatoidust, et nemad rändaja wõerastele teejuhiks lähwad, kes nende juhhatamata seal korda ei sa. Korralt on seal mägedes palju äkkilisi mäe-kaldaid ja põhjato süggawid kurristikku-ankusid, korralt tõu-seb jälle kange lume-saddo ja tuist, mis teed ärrapei-dab, nõnda et üks teadmata ja wõeras inimene saggedast äddaga kimpu wõib juhtuda.

Üks sesuggune kehwa teejuhataja nimega Mats-tee, olli ühes küllas Sweitsi-maal ärrasurnud ja laks tüttar-lapsokesi waeseks järrele jätnud, kellest wanem kümne, noorem kahelks aastane olli. Kui issa surnu-sirstu auda wiidi, ellises kiriko kel ni ärdaste kui leina laul; sest inimese süddame-kiitumine läheb ka tella sisse, sellepärast on rõemu-kella elli teistwiisi kui surma kella kõlla. Kes ial ühe armsa suggulase ehk omase auda satis kül se isse kella sedda tunnistust

kätte sai. Nelli meest kandis Mattee puusärki ra-
miga oma õlla peal firriko aeda, egga olnud kedagi
muud surnu-satjaid kui teina mõllemad tüttred ja üks
suur walge pikka karwadega koer. — Waesed tüt-
tarlapsed ollid issa aiguse ja surremise jures jubba
ni palju nutnud, et nende silmawee allikas kuivaks
läinud, sellepärast kõndisid nemad nüüd pead nõrkus
— kui närtisind lillekesel — teine teise käest kinni oides
ilma nuttuta, ja ei ussuldanud filmi ülestõsta. Koer
käis nisa-moti pä ja kõrwad lonkus, sabba jalge
wahel, laste kannul; egga tungind tänna teiste külle-
koerade haukumine teina kõrwu, sest et leinamine
perremehe järrel tedda koormas. Seddawiiši jõudsid
waiksed surnu-matjad auale, kus firriko õppetaja
neid otis. Kui palwe lõppend, first auda lasti ja
mulda kollisedes puusärgi peale wissati, tulli lastele
jälledus peale, ja teine teise käest kõrwemast kinni wõttes
seisid nemad otsego olleks kartnud ka auda langeda.
Koer tahtis perremehe järrel ka auda karrata, agga
seal putus temma film leinaja laste peale ja korraga
jõi ta aua äerel seisma. Nüüd peasisid laste silmawee-
pissarad jälle lahti ja koer affas sure ealega hulguma;
siis watas ta terraselt tüttarlapsokeste peale, otsego
olleks tahtnud ütelda: ärge langege mitte kurbtuse
koorma alla, mina ollen jo weel siin teie jures.

Lapsed otasid kunni weike maarunkake issa aua
peale sai ja kui õppetaja ning surnumatjad jubba
aunogi koddoo läinud jäiwad lapsed koeraga aua jure.

Koer affas kraapima otsego olleks tahtnud surnut
maa alt wälja tua, lapsed kelasid koera, lugesid
põlwili maas mõnne palwe ja nutsid alledaste. Wiie-
maks kui õhtu kätte jõudis sundis tühhi kõht neid
koddoo minema, ja nüüd jooksis Luupluup, se olli
koera nimi, nende eel. Koddoo jäggasid lapsed oma
leiwa pallokest teinaga. Kui nad praego ulse ees
muru-pingi peal istudes leiba wõtmas, tulli naber
Niggulas, kes ka teejuhataja olli, ja rääkis koera
peale näidates: Se ilma asjata loom sööks teid
üksna paljaks kui teie jo muidogi paljad ei olleks;
temma raibe sööb üksi kolmkorda enam kui teie kah-
hekesse. Undke oma koera mulle siis on teil wähem
murre. Tüttarlapsed ei lausund sõnna, waid wah-
tised kord koera kord wõera mehe filmi. Niggulas
ütles: Miks waene ellajas teiega ühes peab nalgama?
Ma tahan teile koera eest ühe õbbe rubla tükki anda,
selle eest wõite endale mitme päwa moona mure-
seda: Lena rapputas pääd kui olleks ütelnud ei
raatsi anda, ja Niggulas pakkus aega möda jubba
wiis rubla õbbemat. „Olgo siis peale“ — ütles ta
wiimaks — „küllap ma weel sedda päwa näha
saan et teie ädda pärrast koera ilma maksuta ärra
annate. Wai kas eht loodate et meie kehwa koggoo-
fond ka kerjaja lapse koeri affab toitma.“ Tänaige
Jumalat kui issegi leiwa pallokest hä rahwa ulse eest
leiate. Lena palged läksid puuetama ja teina kostis
tõssise sõnnaga: Mi kaua kui meie, kottike kaelas,

weel kellegi ukse ees ei olle käinud, ei wõi meid kedagi
kerjajaks sõimata! Ei olle meil ial sedda mõtted
olnud kerjama minna, ja kui siia ühe kotti täie
õbberaha meile anaksid siiski ei müüts meie sedda
koera, kes meile issa mällestuseks jänud. Luisa liffas
järe: Se koer ei läheks mitte ajjades meie jurest
ärä, ja õnnis issa kinnitas meid weel surma woodil,
et piddime koera kinni piddama. Niggulas läks
puhkis ning torrisedes ärä.

Kui lapsed iljemine puhkama läksid siis eitis
Luupluup nende asseme jalgo otsa maggama, ja
olli waestel lastel se läbbi weel taewalikko kaitseja
kõrwas üks ilmlik waht, truuiw ning walwikkum kui
inimesed. Lapsed magasid lapse kombel rahuliste,
egga ei tulnud neil murre sellepärrast süddamesse
et neil leiwa pallukest enam majjas ei olnud. Koer
olli ommiku kui walge kätte jõudis toast wälja
läinud ja isse pööra ukse eest lahti teinud. Täk ajja
pärrast tulli ta tuppä taggasi lapsokesi watama, ja
et neid weel alles magamas leidis, fassis ta am-
mastega laste rietest kinni ja rapputas neid senni kui
unni lahkus. Ni kaua kui lapsed filmi pessiid ja
riideid selga pannid, otis koer kannatlikult, siis
alkas ta ukse külles kraapima, — wahtis terraselt
laste filmi ja lipputas sabba; egga ei jätnud koer
ennemine sedda tembutamist kunni lapsed temaga
toast wälja läksid. Lämwele astudes seisis suur Al-
peni mäggede parw nende silma ees ja ilgas päikese

tõusmise wasto! Üks otsata suur ülk luime ning jäega
kattetud kaljo künkad punnetasid omikufel pääwpaistel
otsego Jehowa ohwerdamise altarid; nende ülle kõi-
kusid ellepunnased pilwekesed otsego Juumala inglid.
Agga Juumala waim õhtas laddusa pehme tuule-oo
sees ja kõik ilgawa kaste-tillaga lennast ehitatud
rohhu-ladwad nikutasid ennast otsego palwes maha,
ja kõik linnud tõstsid metsas omikust rõemu-laulu üles.
Et küll mõllemad lapsed saggedast sedda loomise illu
jubba ennegi näinud, siiski läks nende meel sedda
wadates rõemsaks, ja uus rammu tulli neil süd-
damesse. Kõik ilmlikkud murred unnustades täis
lootust taewase Issa peale, kõndisid nemad koera jälgil,
kes weikest teeradda mööda mäggede poole tõttas. —
Kui nemad senna paika jõudsid kus üks teejuhi sam-
mas seisis, seal jäi Luupluup puhkama ja käänas
nissa otsa senna poole kust kõige ennamist teekäijad
wõderad tullewad; lapsed teggid nisaoti. Said nem-
mad hä tük aega nõnda otes wiitnud, siis ütles
Luisa nutliko healega: Urmas Lena, miño kõht on
wägga tühhi. Lena wõttis karmanist ühe leiwa-pal-
lufese ja ütles õele andes: „Säh, wõtta ja söö! mis
ma eile õhtul ädda tarbeks tallele pannin; meie jõua-
me Luupluupiga weel pissut kannatada.“ Luisa tõr-
kus effiteks wasto wõttes, tahtis leiba õega jäggada,
agga kui wanem ei wõtnud, sõi ta pallufese ärä.
Nattuke aega peale sedda tulli üks üksik rändaja, prill
nina peal, paunake seljas, maalimise tasku kaenlas,

terraw raudotsaga lep ühes ja luggemise ramat teises
 käes. Tema terretas lapsi ja küsis teed wettelang-
 misele. Lena näitas käega teeradda; wõeras tänas
 ning tõttas edespiddi. Waesed lapsed wahtisid kurb-
 likul meelel tema järrel ja näggid et nende koer rõem-
 fast sabba lipputades wõera eel jooksis. Nõmad
 ühtsõid koera taggast, koer jäi seisma ning watama,
 agga tõttas siiski jälle eddast. Wõeras mees jäi sedda
 nähes seisma ja küsis: mis teie koer tabab ja kes
 teie ollete? Lena kostis: Tema tabab teile, aus herra,
 teed juhataja. Meie olleme waesed lapsed, kelle issa
 teejuhataja olli, agga eile mulda pandi. Wõeras
 küsis kui palju juhatamise inda lapsed piddid tahtma
 kui temaga teele lähetsid, ja lapsed ollid kõigege rah-
 hul. Herra lubbas kaksteistkümmend koppikad õbbemat
 jalla waewaks, mis ülle lapsed wägga rõemustasid.
 Agga kas teie koer peaks ka teed teadma? küsis
 wõeras, mis peale Lena kostis: Sellepärast wõite
 teie julge olla; meie koer on targem kui inimesed;
 tema on sedda teed jubba tuhatkorda ni hästi pä-
 wal kui wõsel käinud. Meie laddund issa rääkis
 mittokorda, et kui paksu lumme tuisoga tee tema käest
 laddund siis tedda iggakord koer jälle teele olli saatnud.

Enam werst maad eddast minnes tulli üks ük-
 sik majja neil wasto, kus enamist teejuhaid rändajaid
 wõeraid otasid. Ka sel puhul seisid mõned ukse
 ees, nende seltsis Niggulas, kes ennast kohe wõerale
 juhiks pakkus ja selle tee eest, mis lapsed 12 kop-

pika eest juhataksid seitsetümmend wiis koppikad õb-
 betad küsis. Kui ta sedda kuulis mis oddamalt wae-
 sed lapsed teele läinud, ütles ta wõerale pilkades: Ma
 sowin teile palju õnne, selle inna eest mõnda näha
 sada, ilma et oina kaela murrate. Wõeras — kes
 pilkamisest luggu ei piddand — lastis endale süa
 anda ja wiiskas sües mõned hääd suutäiad koerale
 ette. Kui ta tähele panni et koer wõidsewa tükki
 järrel jättis ja üks silmi Lena peale watas, ütles
 tema lastele: teie koer on üllemeelne sesuggust toitu
 põlgades. Lena ütles arglasel kombel: meie koer ei
 põlga toitu waid tema ei taha enne süa kui meie.
 „Ennæ“ — ütles wõeras kahetsedes — teid ma un-
 nustasin opis. Tulge, ma lassen teile ka süa anda.
 Peale sedda kui lapsed kõhtu said täitnud sõi koer
 rõemuga oina leiwatükki ärra; siis läksid nõmad
 üheskoos lahkel meelel teele ja lapsed kiitsid tassail-
 luleste teine teise wasto Ruupluupi tarkust, kes neile
 hääd teenistust olli saatnud. Ei wõinud ka tõeste
 parremad teejuhti olla kui sessinane koer. Igga ko-
 has, kus silm laugele ullatas, kus üks kuulus ketta
 koht olli ehk kus middagi uut mäggede illu nähta-
 waks sai, seal jäi koer seisma, kükitas istuli maha
 ja watas kord oina seltsimeeste silmi kord jälle nende
 ketta kohtade peale otsego olles tahtnud üttelda:
 sedda peate teie enne watama kui eemale lähete.
 Wõeras, kes sellega wägga rahul olli, kiitis koera
 tarkust.

Wäffimus lippus lastele peale enne kui senna wee-
langemisele said, kus kolm jögge kotto jookswad.
Wõeras imustas weel kaugemale minna ja mõnda
muud kenna kohta näha sada, agga se olli rohkest
päwa tee ja laste jõud ei lannud enam eemale; selle
pärast lubbas ta neile weel 12 koppikad õbbedad kui
lapsed oma koera temale teejuhiks annaksid. Se kaup
pasi laste süddamed loorma, nemad olleksid kül hää
meelega raha teenind ja uskusid ka et nende koer üksi
taggasi oltas, agga eks wõinud nisaäma õlpsaste wõeras
koeraga ärra minna. Sellepärast ütles Luisa kartlik-
kult: kes teab kas koer teiega üksi läheb kui meie maha
jame? „Meie wõime essiteks katsuda“ — ütles wõeras:
„agga raha ei wõi minä enne teile anda kunni ma näha
saan, kas koer mind maha ei jätta. Lapsed ollid selle
kaubaga rahul ja wõeras akkas koeraga minema. Kui
Luupluup näggi et Lapsed istuma jäid lippas ta nende
järe taggasi, lakkus wingudes nende kassi ja silmi,
lipputas sabba, haukus ja jooksis siis jälle rõemsal
meel wõera eel eddasi, kunni ta wiimaks laste sil-
mist ärra kadus. — Müüd läks laste südda korra-
ga arraks, nemad akkasid kartma et koer ennam tag-
gasi ei tulleks. Rahetsedes kaebasid nemad teine tei-
sele wessiste silmadega oma ädda, kunni nad wiimaks
suure murrega koddoo poole röttasid, Tee peal pillas
neid weel Niggulas, kes kobe ärra mõistis kaho koer
olli läinud. Et nemad kül ühe ossa rahaga endale
leiba oslnud süiski ei maitsend neil suutäis, waid

nemad istusid nisaäma kurbdukses ukse läwwel kui eile
õhtu pärast issa matmist. Alkitselt kostis rõemus
koera haukumine nende kõrwu ja nattukese ajja pär-
rast olli Luupluup nende jures; temal olli pabberist
kottike paelaga ümber kaela ja pabberi sees tingitud
tee juhatamise ind. —

Mõnda olli Juimal waeste lastele koggemata lel-
wateed juhatann; ja aega mõda saiwad nemad ja
nende tark koer kõigile Alpeni rändajadele ni tuttawaks,
et enamist iggamees nende koera teejuhiks wõttis.
Selle õnneülle tõusis teiste teejuhtide süddames kad-
dedus. Lapsed saatsid ni kaugale kui nende jõud ul-
latas; kui enam ei jäksand siis läks Luupluup üksi
eddasi ja tulli õhtu jälle taggasi, iggakord teenitud raha
weike kottikese sees, mis süddemega tema kaela ümber
kõidetud. — Mõne nädala pärast ollid lapsed
ni paljo taggawarra korjanud et wõisid ühe tema
risti issa aua peale panna. Iggakord kui nemad
auale läksid tulli neil meele, mis suurt õnne issa neile
koera läbbi olli saatnud. Üks rikkas Ingliseäma her-
ra, kes sel korral Alpeni mäggedel rändas, pakkus
lastele seitsekümend wiis rubla õbbetad, agga lapsed
ei raatsind oma leiwa-perrimeest ärra anda. Niggul-
las, kes sedda kauplemist kuulis, wõttis kurja nõu
eite, koera warrastada ja Inglisele kallid inna eest
milia. Agga kui tema warglase kombel koera pärri-
ma tulli, näitas Luupluup temale ni wallusalt ham-
mast, et ta mitto nädalad teejuhataja ametid ei

wõinud ette wõtta. — Lena ja Luisa, kes sesti midagi ei teadnud, panid imeks, et koer iggakord hambid ärritas kui Niggulas liggi tuli. Näddal pärrast sedda tullid ühel päwal kolm tuggewad wõerast meest ja tahtsid waesid lapsi ning nende koera endale tallutajaks. Agga et nende teekond wägga pif olli sellepärrast jäiwad lapsed maha ja saatsid koera üksi wõerastele juhiks. Ohto otasid nemad koera taggasi, koer ei tulnud; wõ tükkis peale ja sundis wässiind lapsi maggama, agga nende sõbber Luupluup ei tulnud koddoo. Nemad otasid enam kessõoni ja kuulasid kas koer ei piddand ulse tagga kraapima ehk haukuma, kunni nad wiimaks murre ja wässi-muse pärrast maggama uinusi. Teisel omikul üllesärkades lootid nemad et koer nende asseme kõrwas piddi puhkama; ka seegi lootus jäi tühjaks. Nüüd ruttasid nemad senna paika, kus nemad igga omiku koeraga teekäijade tullemist otasid, agga ka siin ei leitud koera, egga teadnud kedagi kes neil teel wasto tuli koerast sõnumid anda, kunni wiimaks Niggulas tuli ja neile rääkis, kudda need kolm wõerad koera warrastanud ja rikka Inglisele kalli inna eest ärra münud. Lapsed ehmatasid selle kurja sõnumi peale nõnda ärra et nad koddoo tõttasid, issa aua peale maha istusid ja seal nuttuga oma süddame koormat plüüdsid kergitada. Siin plüdis teine õdde teise süddant kergitada, agga kust troosti wõtta kui südda ahastust täis on.

Nelli pikka furbliko päwa olli jubba pärrast koera ärrakaddumist möda läinud ja ikka jooksid laste silmawee-pissarad weel nende toitja järrel. Kui wies wõ möda jõudnud seal ärratas omikul Lena rõemu elli norema õe unest. „Luupluup!“ kiffendas Lena wabbisewa keelega, ja otsego olles pikse-nool tedda putunud, teggi Luisa äkkitselt silmad lahti ja hüdis rõemuga: „Luupluup!“ ja kargas assemelt ülles. Luupluup laimas õppinud kombel laste asseme jalge-otsas maas, tõstis kutsmise peale oma pääd ja liputas sabba; agga tema suured lahled silmad ollid kitsaks prauks kokko paistetanud ja üsna wõeraks läinud. Waljo, offalt süggawad ja otsego noa terraga leigatud hawad, mis tarretand werrega kokko liimitud ollid, teggid koera näo wõeraks. Tema kael, pä ja nina ollid tursund; kaela ümber jooksis üks werrine kriips, sest nahk olli kõige karwadega maha aetud; jallad näitasid nisaia paistetanud ja tükkalt werri-marrassil, mis wälja näitas et koer pikka teed olli käinud. Agga siin, armas luggeja, nääd siia kahe hallastaja ning armoeitlikku Samaria naiste kujukud, kes nuttes leige weega koera hawad puhastawad, klaasi tükk hawust wälja noppiwad, hawu õlliga wõidwad ja nartsude sisse mahiwad. Wõtte sedda luggedes, waljo süddamega inimesed nõuks, ellajade wasto armoeitlikkud olla, kedda Inimäi kui teid maa peale on loonud, ja kellele Tema kui teile rõemu ja wallutundmist süddamesse pannud! Ei

jõua üks waene loom teie waljuse ülle siin kellelgi
kaebada, agga siiski saab ükskord se kohtu pääw kätte
jõudma kus kõige loomade Issa iggaühelt otsust
allab nõudma; ja ädda siis nende peale, kes mõist-
mata loomasid piinasid! — Luupluup, et ta kül
wallo tundis, olli wagga kui lammas ja lakkus
häeteggijade kässi. Kui hawad said arstitud siis
andsid lapsed koerale süa ning jua, teggid temale
pehme asseme, kus ta wiggadusi parrandades mõne
päwa puhkas. Rahe nädala pärast sai tema ter-
weks: agga sest ajjast sadil ei ussultanud lapsed
enam kellegi kätte oma koera kui et isse kasa läksid.

Sel ajjal olli Seitungides luggeda: kudda üks
suur koer, kedda üks rikkas Inglise kalli inna eest
Sweitsi maalt ostnud ja Lijoni linnas, Prantsuse
maal, ühe trahteri peal tuppä kinni olli pannud,
se läbbi wallale peasnud, et ta tuggewa kõie katti
närrind, akna ruutu purruks löönud ja kõigest aknast
ühe akna al seiswa tööla lae peale üppanud, seal
maha ja seddawiiši ärra läinud; üks imelik tüf, kus
koer ei kül wigga saamata wõinud jada.

Süggise jõudis kätte; soead selged päwad lõp-
pesid otsa ja nendega kaddusid ka rändajad wõerad
mäggedelt. Meie waesed tüttarlapsed olli ni paljo
warra tallele pannud et wõisid murreta ülle talwe
ellada; siiski püütsid nemad koppikat teenida, kui ial
weel keddagi teejuhti tarwitas. Kui nemad Miskli-

kuu lõppul kaks teekäijad ülle mägedele olli saatnud
jäid nemad bösest teele ja allasid teisel omikul kodd-
poole taggasi töttama. Teele minnes puhus kül-
minge tuul põhja iddast, sellepärast kiisid kõrtsu
rahwas nõuks, et lapsed parremine ümbertkando
tee ette wõttaks kui ülle mägedele taggasi lähaks, kus
lund ja tuisko karta. Agga Lena ning Luisa olli
ni julged oma koera juhtimise peale, et nemad mäg-
gede teed läksid, kus nemad lõuna ajjal kõige kõr-
gema koha kätte said ja õhtu poolne tee ennamist
alla mägge minnes neil õlpu lubbas. Ühe kõrge
kaljo-künka warjul istudes wõtsid nemad leiba, mis
neil teemoonaks kargas olli. Suure mürrinaga ja
kohisemisega langesid seal ning teal mõned lumelap-
sud mäe-ladwadesst maha, tuul hulguis ja willistas mäe
kaljude wahel, agga tüttarlapsed — säherduse män-
giga tuttawad — ei pannud sedda immeks waid sõid
rahulikult; Luupluup lammas nende jalge ees ja sai
ka toitu. Nemad ei pannud tähele, kudda pilwed, mis
essiteks kõrgel jooksid ifka maddalamale wausid, kun-
ni nemad ennast üheskorraga paksus uddupilwes leid-
sid. Mattukese ajja pärast läks kõik nende ümber
tumedaks ja allas lund rapputama. Nemad rõe-
mustasid lapselikul kombel kenna lume ülle, mis
säddemetes maha tuli ja kui üks walge pallakas
maa kinni kattis; kartus ei tõusnud lastel süddames.
Seal kargas Luupluup äktselt ülles, tõstis nina
otsa taewa poole, haukus ja urrises ähwardamise

kombel. Nattuke aega pärrast sedda tungis hüüdmise
kõlla laugelt tüttarlaste kõrwu, iljemine sai üks in-
mese kujuk paksu uddu sees nähtawaks, siis weel mõn-
ned teisid kujuk. Luupluup ärrises ja näitis hambid.
Seal kuulus Niggula hüüdmine, kes wandudes ütles:
Piddage oma koer kinni ehk ma lassen ta raipe püssiga
maha. Lena wastas: meie Luupluup ei lähe kellegi
peale; agga miispärrast ta sind nõnda wiiskab, sedda
tead siia isse parremine kui meie. Wõderad tullid lig-
gemale ja koer ei teinud neile middagi. Need Nig-
gulast sadetud wõderad ollid üks herra ja praua,
nende kolmeteistkümnne aastane tüttar ja üks sullane.
Wõderad imestasid laste julgust kes siin ni rahul ollid
ja läksid seläbbi ka isse julgemaks. Niggulas kinnitas
neile, et siin ühtegi kartust ei olle, ütles lüme sao
mõda miiskema ja ennast teega ni tuttam ollema,
et ehk südda böfel siit koddo ostaks. Neimad läksid
teele ja üks weerand tund iljemine ka lapsed oma
koeraga. Koera haukumine fundis lapsi jälle seisma
ja watama; koer wahtis üksi filmi senna poole
kõhu Niggulas wõderastega läinud. Lapsed kuulsid äd-
dalist kissa ja appi-hüüdmist, ja saatsid koera wa-
tama. Weikese ajja pärrast tuli Luupluup taggasi,
kõik wõderad temma järrel, Niggulas olli neil sabbaks.
Wõderad tänasid Jumalat et laste jure taggasi sanud,
ja rääkisid kudda neil wiimne luggu kões olnud, sest
Niggulas olli neid ühe äkkilise libba mäelaldale wi-
nud ja seal tunnistanud et teelt ärraeksinud. — Nüüd

tahsid neimad lastega ühes minna ja Niggulas assus
jälle niinameheks. Lapsed ja Luupluup käisid tagga
järrel. Teeradda ei olnud lüme sees suggugi näha,
Niggulas piddi umbes eddasi minema. Tuul wingus
kolledast ja tee läks mõda mägge äkkilisel alla. Luup-
luup allas ühekorraga hulguma ja Lena näggi ime-
stades, et koer essiteks arglikult kõhuli maha eitis,
siis äkkiselt parremat kät tee kõrw pörkas, algmiselt
pikkamine, sabba jalgade wabel, siis ikka ruttumine,
kunni ta wiimaks jookstes ärrapõggenes, aeg aealt
jäi ta seisma ja watama kas lapsed järrel tullid. —
„Tagganeege kõrwale, tagganeege kõrwale!“ küssentasi
Lena ja Luisa ühest suust: „üks suur õnnetus on meie
peale tullemas.“ Nõnda rääkides jooksid neimad mõl-
lemad koera jälgi mõda; wõderad teggid nisañoti ja
Niggulas torriseses ka. Selsamal silmapilgul kattis
pimmedus kõit kohad kinni; kõit teekäijad langesid
ühekorraga pikkali mahha, otsega olleks naggemata
käd neid maha wiiskand; maa pind wärwises ühe
suure koorma pörrutamise al, mis raksates maha
langes; walgutamise tulluke iilgas, otsego suuretükki
mürrin, püsside paukumine, põrgu mõuramine, hul-
gumine, willistamine, käärin ja naeratamine kõllas
mäggedest taggasi; illewalt saddas kirowisõmmeraid kui
wihma maha. Kui nüüd teekäijad aega mõda suurest
ehmatusest peasid, näggid neimad imelikku uskumise-
tööd. Suuremad ning wähemad kaljokiwi tükkid
lüme ning jäe-lasud, prüggi ja kirowisõmer seisid

mäe kaupja nende endise tee peal, ja nemad olid
 otsego imelikombel surma kühkist peasnud. Nende aitaja
 ning abbimees Luupluup seisis nüüd jälle julgest,
 haukus rõemsast ja lipputas sabba, kui olleks tahtnud
 ütelda: nüüd olleme meie ädda kimbutusest peasnud.
 Agga tema ei läinud mitte sedda teed mis Niggulas
 ette wõttis, waid wõttis teed teisele poole. Waesed
 lapsed ning wõerad tunnistasid Jumalale tänno andes,
 et koer nende peastja olnud, sellepärast uskusid nemad
 koera juhutamist enam kui Niggula näitamist. Tunni
 aea pärast astas külla nende kätte paistma, ja Nig-
 gulas kiitis isse ennast. — Külla ligidal läks tee
 tük maad möda äkkilist järwe kallast, seal juhtus
 herra tüttar kogemata jalga libbistama ja weeris
 möda kallast alla; agga Luupluup olli kui tuul tema
 kannul, sassis amastega lapse rietest kinni ja oidis
 tedda ni kaua rippakile kui inimesed appi jõudsid.
 Seddawiisi targa koera läbbi kõigest ädast peasnud,
 tännasid wõerad ja waesed lapsed Jumalat, kes neile
 imelikul kombel abbi saatnud. Wõeras herra, kes üks
 nõukas Saksamaa mees olli, näitas ennast waeste
 laste wasto wägga tännolik, tema kinkis neile roh-
 keste raha ja panni neid oma kullu peale koli, kus
 nemad mõistlikkuse ning waggaks inimeseks üleskaswid.
 Agga suuwel, kui kool seismas, käisid nemad oma
 truui koeraga korra issa auda watamas, istutasid kenna
 lillekesti õnna issa aua peale ja andsid tänno Issandale,
 kes neid tännini ni eldest aitnud ja armolikkult kaitsnud.

Anna ja Jakob.

Mina tahan teile siin lühidelt juttustada Anna
 ning Jakobi luggu, mis ei olle tuulest wõetud, waid
 ülle miinewal talwel Saksamaal tõeste juhtunud, kui
 seal wägga rohkest lund maas olli. Kölni linna
 ligidal Reini jõe ääres ellas üks tallomees, nimega
 Lipke, kelle wanem tüttar Anna — üks wiisakas
 kena näoga piiga, igga omikul weike karruga piima
 ning koort linna turrule kaubale weddas; Jakob
 olli weddaja. Anna kandis suuwel argi-päwal pun-
 nase seeliku ja roheline kampsoli, talwel ühe pikka
 willase kue, agga kes tedda püha-päwa ehtes kir-
 rikus ehk külla wainul kiigel näggi, se rõmustas ennast,
 ja rägitalse et mõni linna saks üsna sellepärast maale
 läinud: Anna ehtid watama. Üks wana kohtu-herra,
 kelle kõöki Anna iggapäaw piima wiis, juhtus enamist
 iggakord kõgis asja tallitamist leidma, kui tüttarlaps
 seal olli, olgo et wanahe tuld piibu peale wõttis,
 külnalt põllemäe paani, külma wet küssis ehk muud
 tahtis. Sesiänane suurtsuggu inimene rääkis siis ikka
 mõne lahke sõna Anna wasto ja näitas ennast mõne
 korra ni allandlik, sest tema armastas naljatamist:
 et tüttarlapse palgeid sillitas: agga se juhtus ikka
 siis kui tema auuwäärt abbi kasa praua seal ei olnud
 ja kõgi tüdruk sedda nalja ei näinud! Nisuggusid
 lahked naljakad saksu leiti ka teistes majjades, ja need
 hääd inimesed olleksid meie Anna puhasel palged
 wiimaks suure sillitamisega kahwaks teinud, kui Jakob

neile sillitamist ei olnud ärrakeelnud; agga Jakob olli üks neljajalgne, järsko wälja üteldes: üks kaunis suur koer, kes Anna palge sillitajade kõhetand sääre marjadele koha hääst näitas. Ehk kas nisuggune hammustaja lojusus sest luggu ostab piddada, kas ühe fuurtsugguse ehk muu inimese kints tema suhu juhtub? Agga meie peame juttu joonele taggasi püüdma.

Juhtus ülle minewal talwel ühel pühapäwa ommikul pakase külma ajal et Anna jälle Jakobit kelgo ette rattendas ja röösa koore ning piimaga linna poole tõttas. Kui küllast wälja said affas Jakob koerajõrki jooksuma ja Anna lippas tagga järrel, sest pakane külm on walli kobjas, kes kõigile wirtsust teeb. Seddawüsi eddasi minnes ollid nemiad jubba enäma poole tee ärrakeelnud kui möda mägge minnes kelt libbisema affas ja ühte süggawasse lume auku ümber kukkus; agga mis õnnetuse weel suuremaks teggi, kelgo jallaksed läksid purruks ja röösa koore puddel lopsas katki, koor läks lume sisse egga sanud Jakobki keelega lakkuda; piima kruusid jäid terweks. Õnnetus tulli ni koggemata, et enne kui Anna appi jõudis, jubba kõik ruskus ja purruks olli läinud. Seal seisis nüüd waene tüttarlaps ja watas kurwa näoga kakkise kelgo ja lõhkend koore puddeli purro peale, kahetses kahjo, mis maha läinud koore läbbi sündind, wõttis wiimaks mõllemad rased piima kruusid kätte ja läks kurblikult linna; Jakob sabba jalge wahel tema järrel. Linnas olli palju ohkimist ning

äigamist, mis tüddruk kooreta tulnud, sest — kudda küllemal nimetasime — se õnnetus juhtus pühapäwa õmmikul, kus kõige linnanikkude kohwi ja sigguri-pruuli kattelad liikumas ollid, ja mis nüüd waesed oma musta roklaga piddid teggema kui koore walget ei olnud sisse panna. Mõnni pakse kohwi-emand olli nõnda wihane, et ähwardas ei ial enäma Anna käest koort osta; agga mis waene tüttarlaps õnnetuse wasto wõis teha? Temal endal olli suurem kahju. Sai ta wiimaks lubbanud teine kord paksemat koort tua, mis nurrisejade süddamed leppitanud, siis tõttas ta jälle koddo poole minema. Linnast wälja minnes tõusis tuul ja affas paksu lund saddama, mis läbbi Annale teekäit raskes läks. Senna jure tulli weel murre, tännase õnnetuse läbbi mõned ostjad kaudata, kes ikka ausaste maksid; Jakobil nähti hä meel selle ülle ollewad, et temal tännal kelko kannul ei olnud, sest tema jooksis eddasi taggasi ja haukus rdemo pärrast. — Mõnda ollid nemiad weikese metsa-salko jõudnud, mis küllast enäma kaugel ei olnud, kui Jakob ühekorraga haukumist kautas ja metsast enäma taggasi ei tulnud. Anna willistas ja hüdis, seal tulli koer ja läks joostes jälle metsa taggasi. Kui ta sedda tembutamist korda laks kolm teinud, läks Anna watama, mis tal piddi ollema. Jakob seisis ühe puu all ja kraapis käppadega lume sees. Pärako Jumal, mis siin näha olli! Kaks lapsokest istusid, teine teise kaela ümbert kinni, pääd wasto puu kändo toetud ja ollid

maggama jänud ning ärrakülmanud. Kes jõuab Anna ehmatust ülesrääkida kui tema liggemale jõudes oma norema wenna ja ühe tuttawa nabri lapse siin üles leidis. Tema ei teadnud effimesel silmapilgul mis ta piddi teggema; ehmatuse panni tedda wärrisema; pärrast sedda wöttis ta oma pä ja kaela rätiku maha, tõmbas lapsed lumie seest wälja, mässis neid rätikude sisse ja wöttis neid möllemid korraga sülle. Koorem olli raskem kui tüttarlaps arwand, siiski ei raadsind tema lapsi teine teisest lahutada, waid kandis neid, wahete peal puhkades, möllemid eddasi. Küllasse olli weel liggi kaks wersta maad ja tee olli tuisuga raske. Anna langes wiimaks koorma alla maha ja tundis jõudu lõppemas; seal pallus tema kõigest süddamest Jumalalt abbi ja kattis lapsed oma kuga kinni. Mattukese ajja pärrast kuulis tema rahwa häelitsemise ja näggi iljemine ka mehi, kedda ta oma külla rahwaks tunnistas; Anna issa ja nabri lapse issa ollid nende ulgas, ja kõik ollid ühes wälja läinud ärrakaddund lapsi otsima. Need peastisid Anna koormast ja kandsid lapsed küllasse.

Siin tulles nüüd miino juttu kõige kenam tüd, se on, et möllemad külma kätte kohmetanud lapsed jälle ellusse ärkasid! ja kül luggeja, kes isse armastaw lapsewanem on, sedda ärra mõistab, mis rõem neil wanemil sai ollema. Kõik külla rahwas rõemustas nendega ja auuwäärt kirriko õppetaja, kes ka juhtumisest sõnumid sanud, jutlustas pärrast lõunaseses

jutluseses selle asja üle ja püdis rahwale selletada: kudda ka õnnetuse läbbi suur hä wõib sündida; sest kui Anna katti läinud kelt koera rakkest ei olleks peastnud, ei tea kas siis lapsi ni ruttust olleks üles leitud et jälle ellusse ärratud. Nõnda mõistab Jumala elde oolekandmine ja arm kõik willetsused meile kassuks käända. Sedda ja weel mitto muud kenna maenitsuse sõnna rääkis õppetaja ärda meelega, mis läbbi kuuljad — kelle seltsis ka Anna issaga olli — süddame liikumist tundsid et neil weissi silma tõusis. Teisel päwal sai seftinane luggu ka Kölni linnas teadawaks ja olli seal seitungides luggeda, kust seest meie luggu Kalendri-luggejadele wälja kirjutasime, et nemad sedda kindlast tähele paneks, mis õppetaja kirrikus ütles, sest se on üks wägga kena nink tõssine õppetuse, ja tulles õnnelikuks iggamees kiita, kes sedda oma süddames tallele paneb ja siis, kui tarwis on, selle sõna järrel ostab ellada.

Lühhikene õppetuse ellawa lomadest.

Et meie maa rahwale aega möda ka pissut õppetust saaks mõnest ellawast loomast mis liggemal eht kaugemal wõeral maal sigginewad ja Jumala suurt wägge ning tarkust ülestuustawad, seks on Kalendri-wälja-andja nõuks wõtnud tänawo nõnda kui üle miinewal aastal jälle üht ja teist looma luggejale selletada ja ellaja kужу pildikese peal silma ette illespanna. Sesama armo rikkas taewane Issa, kes

meile iggapäwast leiwa pallukest ja ihu kattet annab
on ka nende toitja ning ülespidaja.

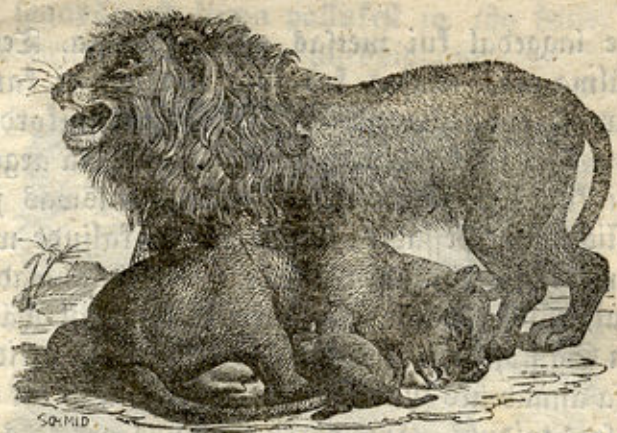
1. Jäe- ehk walge-karru

on kõige suurem karru-suggu, keha pikkus liggi 10
jalga, pä piffertussem kui meie karrul ja warwaste
wahel lestad nago ülgel. Tema ellab kõige külmemal
põhja pool merre ääres, isseärnanis Jäemerres ja
tulleb arwast mõnikord jäätükkidega Islandi, Norra
ja Kamsatka randa. Tema toit on kallad, ülged,
merre-kabbud ja muud wee-ellukad; jäe-karru on wirt
ning kerge ujjuja ja wee sees wahwa wastopannija, agga
jõe peal, kus ta kükkalt wasto akkab, wõib tedda
blpsast tappa. Meie karru parras ellopail on mets,
agga jäe-karru ei lähe ial metsa, waid assub ilka
laggedal merre kaldal ehk jõe rünlade wahel, ja kui
mõnnikord tuisugu merrest eemale elüb jääb ta en-

nemine laggedal kui metsas affet piddama. Tema on
üks külma-maa ellajas kes soja suggugi ei kannata,
sellepärast kui tema warju al, ehk mõnnikord meie
maale näha tuakse, siis teeb soe temale pea aego otsa.
Mihkli kuu lõppul on nemad wägga raswas ja läh-
wad siis talwe-pestasse, muist randa kaljude wabele,
muist merre jõe-rünlade warjule. Issased lähwad Paa-
stu-kuul, emased poegadega Jürrikuul pestast wälja, ja
siis on Samojedi ja Jakuti rahwas ulgatesti neid ukka-
mas, ja annab üks suur karru weel sel ajjal 5 ehk 6 leisi-
kad raswa toiduks. Tema karru toob ühe ehk kaks poega
ilmale, kes ni kaua ema jure jäwad kunni talwe pestasse
lähwad. Poegadel on wägga kenna walge karw, waniad
on eniam kollakad. Jäe-karru nahad on kallimas innas
kui meie karru nahad. Sedda raswa mis jalla-talla
ehk käppade wahhel on, prugiwad inimesed luuwallu
wasto arsti rohuks.

2. Lõu ehk loukoer

on kassi suggust kõige suurem loom, liggi kahesja
jalga pik, kolm jalga kõrge, sabba nelli jalga pik,
kollase karwaga; issasel on lak kaela ja õllade ümber
ja karwa tut sabba otsas. Lõu-koer on jubba wanast
ajjast sadik tuitaw, ja weetakse ka saggedast meie päiwil
iggale poole linnadesse näha; tema toob ka wangis
poegi ilmale, ja on kuusteistküme nädalad tiine, pojjad
tullewad silmadega ilmale. Lõu-koera keha on eestpidi
paljo jämedam kui tagga piddi, pä on paks ja eniam

neljanurgeline kui kassil, niina nattuke pikkem. Tema koddopaik on pallawal Ahwrika maal, ja lõuna pool Asia maal. Piibli ramatus rägitalse saggedast lõu-koerast, kus tedda kõige tuggewamaks ellajaks nimetatakse. Wañal ajjal olli nende püüdmine raste, ja tehti enamiste süggawad augud maa sisse, nõnda kui meie paikus huntile, agga juhtus üks kord koggemata, et üks karjane kesse peale lõu tungis, oma kae tema ette wistas, mis läbbi metsaline koe waggaks läks ja tedda rahule jättis. Sellepärast ei olle nüüd muud tarwis kui üks riide tük, mis ülle tema silmade katetaks, siis on ta ni wagga et tedda wõib finni kōita; sest kōik tema rammu peab tal silmas seisma. Ka sellest tükist on näha kudda Zumal inimest tarkuse läbbi ülle kõige ellajade üllemaks on seadnud. Mõnni kentsakas luggu on jubba enemuiste lõu-koerast kuulaks sanud. Nõnda juhtus ükskord tee peal suur

lõukoer ühe inimese wasto, eitis wingudes meha jalge ette, lakkus tema jalgu ja ei lasnud meest paigast minna. Wiimaks näggi ehmatanud mees et lõu jalg paistetand ja suur pind hawa sees olli, tema tõmbas pinna wälja ja lõwwi lakkus kui koer tema kassi hāeteggemise eest. Üks teine lõukoer tuli inimese jure abbi palluma kui kont tal kurtu finni olli jänud. Lõu nimetaks ellajade kuningaks, ja on tõe poolest üks hā sūddamega wahwa ja kange loom, ehk ta küi kui nālg kange on inimese ning muu loomade peale tungib. Tema wõib oma suured küüned kassi wiisi wāha ning sisse tõmmata; silmad ilgawad kui kõige elletamad küünlad; tema kontid on wāgga tuggewad, otsego kiwist tehtud ja peawad — kui mõningad rāgiwad — tulleraua wasto tullesāddemid wälja andma; sellepärast wõib ta ühe rāsfuga igga looma nõnda maha rabbada et enām ülleks ei tõuse. Seddawiiši tappis 1705mal aastal lõu ühe inimese ja 1807mal aastal ühe ärja, kellega ta ülle kiwī aea eddasi läks. Tema rabbab ifte effiteks, tõstab siis kīssa ja amustab wiimaks. Kui tema nālgas ehk wihane on, siis rapputab ta lakka ja lõõb sabbaga wasto selga, kes sedda märki nāab ei tohi tema liggi minna. Mi pea kui üks obbone lõukoera aisu tunneb ei kula ta enām waljadest egga suu-raudadest, waid pōggeneb otsekohe pakku; kui mees kes seljas istus maha sattab siis ei olle temal middagi wigga, sest et lõwwi järkis obbose järrel tūkkab. Lõukoerast kes sabba ei liiguta, wõib inimene julgest

mõda minna, ehk ka notti wissamisege tedda peßast ärra pelletada; wantri mürrin ja piitsa plaksumine ajjab tedda pakku. Tema liha on söödaw ja kaunis maitsew. Üsel hañuwad nemad kolleda mõduramisega, kõik ellajad kes sedda kuulwad, pöggenewad eest ärra, agga sest et ial arro ei sa kust poolst mõur tulles, juhtub saggedast et pöggedes lõu jure jooksewad. Üks toffin tuggewad õue koerad teewad lõmwile otsa, kes ial pakku eest ei lähe, waid istukil käppadega koeri wastu turjub.

3. Tiiger

on üks suur salleda kehaga kassi-suggu, keha 5 jalga pik, poolkolmat jalga kõrge, sabba ka 2½ jalga pik. pä ümargune, nahk punakas kollane musta wiruline,

mis kui nastlikkud wööd keha ümber jookswad, kõhu allune walge. Tigri koddo on Aña maal, agga weetakse tedda weel saggedamast kui lõwile linnadesse näha. Emane on ka 16 nädalat tiine ja toop kaks ning kolm poega ilmale. Se ellaja suggu on wägga werre ahne ja kurri kiskuja, assub eñamist suurdes metsades jöggede liggi, roñib puude otsa ja walwab seal ellajade ehk inimese peale. Tema mõur kostab pea aego kui koera haukumine, agga palju waljumine; nahk on kenna ja maksab 5 ning 6 rubla obberad. Jõda India maal leitakse mõnnes paigas ni palju tiigrid, et rahwas mittokord nende pärrast suured küllad waha jättawad ja teistes kohtades warju paika endale otßiwad. Seal lähwad siis wahest rahwas tuhande kaupa neid jahtima, muist ratsul, muist jalla ehk ka elewantidega. Pannakse siis lingud metsa ümber, süttitakse teisel pool äres rohtu ja wõssusid põllema, ja irmutakse neid suure kärrinaga metsast wälja lingude wasta, kus küttid ka ees on kes neid puu otsast maha pörutawad. Mõnikord juhtub et üks tiger mitto nädalad ühes kohas teekõrwal luuris seisab ja iggapäw ühe teekäja inimese maha murrab. Wahest on nemad ni julged et ulga rahwa seast ühe inimese ehk ärja ning obbose, mis wantri ees rakkas, ärra wiiwad. Nemad kargawad äkkitselt metsas pöesa taggant wälja ja kandwad ni ruttust oma röömitud saaki ärra et keegi appi ei jõua. Kui neid meie kohal wangi kombel raud puuris ümber weetakse seal on mõn-

ned weddajad ni julged et teina jure puuri lähwad ja tedda seal leppiga ärritawad ehk enda pä kurja ellaja suu ette panewad, agga nisuggune ülle liig julgus on jubba mõnnele otsa teinud.

Mets = ärg

on kõige suurem ärgade suggu, kel piklad kährad karwad lakka kombel pä ja kaela ümber jookswad, must-tõnu karwaline, la' ning sabbaots enam mustakad. Se kuulus lojulse suggu leitakse nüüd weel üksnes Lättuka maal, Bialowieseri metses, mis enne Pohla kuningade pärralt, nüüd Weine Reisri wallitsuse al seisab. Metsärja pä on 22 tolli pik ja liggi 15 tolli silmade kohal lai; kõige suurem laius sarwe kõwwerduse wahel on 27 tolli ehk kaks ja üks weerand jalga, nõnda et kaks meest sarwede wahel wõiksid istuda. Teina nina-ots on peenem kui meie ärjal ja enam tiise wiisi loodud. Seikuse kuul — kus nende

jooksu aeg — on neimad priistest raswas, silletad ning iilgawa karwaga, wägga julged ja inustawad mängimist; mängides kaewawad neimad sarwedega noorte puude ümbert maa ülesse, kunni puu maha langeb, ehk mittokord juurtega sarwe külgi rippuma jääb, misga neimad siis suure kärja ja mõuramisega möda metsa ümber jookswad ja enamist oina sarwed ärra rikkwad. Wañad ärjad wõitlewad saggedast noortega, rañno katsudes, kus mittokord mõnni kolme aastane wärs furnuks pussitakse; ka juhhub mõnnikord et noreo lehmad raste sõnni al ristлуу katti murdwad. Pärast jooksu aega lähwad wañemad sõnnid karjast ärra ja ulkivad üksi möda metsa; noremad jäwad lehmade jure, kus neimad wiis ehk wiisteistkümmene tütti troppis kõige paksemas metsa raggastikus wee liggidal asuwad, bösel enamist laggeda peal seiswad. — Lehmad poegewad Mai kuul ja immetawad wassikad terwe aasta; wassikas jookseb warsti emä kaasas ja näitab wiisakas ning julge wälja. Neimad kaswawad kuendama aastani ja wõiwad nellikümend aastad wañaks sada. Lehmad lähewad kolme aasta tagga waewalt üksikord tiineks; sest ep se siis tulles et kõige wallitsemise oolekandmine nende siiginemist ei jõua kossutada. 1829mal ei tonud 663 waña loojust mitte enam kui 48 wassikad ilmale, ja et igga aasta mõningad mañuse kätte lõpewad, teised jälle metsaliste läbbi ärra ärwitakse, sellepärast ei olle praego mitte palju enam kui 700

loojust ülleütsa arvata. Kolm hunti sawad ölpast ühe lojusse ülle wõlli; senni kui üks teina wasto at-
kab tulleswad kaks tükki taggant sallamahti ja pur-
restawad kõhu, nõnda et sissikõnad wälja kukkuvad.
Nende kõrwa kuulmine ning nina haistamine on ni-
terrafad, et inimene pealt tuule mitte wie saea samo
peale nende liggi ei sa; agga alla tuule nõib mõnni-
ford 100 samu peale liggi tulla. Kõik mis ellekar-
waline paneb neid pelgo. Agga üksikud sõnnid on
enamist julged ja allawad inimesegi wasto, kes neid
ärritab. Üks nisuggune julge loom olli arrinud Grodno-
linna suure maantee ligidal affet piddama, kus, kui
teina talwel eino ree peal aisutas, senni teed kinni
piddas kunni teinale mõni pihu täis ette wissati. Kui
teinale piitsa näidati, siis tõstis ta sabba üles ja
paani sarwed purje, et tahtis peale tulla. Obbofed
on imelikud kartlikud metsärgade eest; neimad tund-
wad kolme saea samu peal ärgade aisu, jäwad
kõhu ja kargawad kui metsärg koggemata wasto
juhtub kabe jalla peale püsti eht langewad kõhuli
maha. Misama suur wihtamine on koddõ ning mets-
ärgade wahel. — Iggaühhel karjal on oma allaline
ellopail ühes isse metsa paigas, kusgil jõe ligidal;
sellepärast teab iggaüks metsa wahi-üllem kui mitto
karja teina metsa jao sees ellab. Sesuggusid metsa-
wahi-üllemid on 12, neil on 118 metsawahti eht
kutti ja 108 ajajad wallitsuse al, need wiimased on
tallorahwas, kellel muud orjust ei olle kui et peawad
suurwel eina teggema ja kuhja panema, kust lojused

talwe toitu endale leidwad. Ni pea kui esimene lumi
maha tulles astuwad kõik kütid oma üllema al eina
kuhjade ligidal kofko ja käiwad ellajade jälgi möda,
et teada saaks, kas kõik oma kofhta jänud. Jälje
suurusest tunnistasse üles kui palju wahu ja noori
ellajaid metsas ja antasse arw kronule üles. Mets-
ärgad sõwad puu lehti, wõssusid, noore puude koort
ja kooksu rohtu. Süggise sõwad neimad ka kaanar-
pikku ning samblaid; talwel käiwad eina kuhjade
kallal ja rüüstawad mõnnikord ka tallorahwa kuhjad
ärä. — Ei tohi neid loomasid muido ainukest maha
lasta enne kui Peterburist selle tarwis lubba antasse.
Kui lubba on saatud siis assuwad kõik kütid metsa-
wahi-üllemaga alla tuule metsa sõrwa ringi, ajajad
tulleswad teiselt poolt karratsedes ja irmutawad loj-
sed metsast wälja, kunni kütid ühe maha lassewad.
Noore sõnnide ja lehmade lihha on palju pehmem
ning maitseb parrem kui pöödra lihha. Suured sõnnid
kaaluwad 65 ja mõnnikord liggi 90 leistikad; nahk
on kaksford ni paks kui koddõ-ärja nahk, agga siiski
nõnda pehme ning korre et teinast palju asja ei peeta.
Bialowieseri mets on 17 ruutpehikoormad suur, ja
liggi 2000 inimesi arwatakse, kes metsa ja lojusse
rawitsemise tarbeks seal ellawad. — Minewal aastal
anti meie Keisri herra poolest kattu, üht metsärga
ellawalt kinni püüda ja Inglismaa kuuninga prauale
kingituseks wia, et Londoni linna wõera maa ellajade-
aeda ka üks kuulus metsärg ellama saaks.

Kotkas, kas ja emis.

lits ennemuistene jut.

Kõrge tamme labiwa ofas
Pessitas lits uhke kotkas,
Pinnu - sugu kunningas.
Tamme aaru kesset ofa,
Taitis ühe kassi pessa,
Kes seal praego peegemas.
Maa fees tamme juur'de tagga
Ellas emmis põrsastega.
Nabri rahwa sõbrus iddus
Kõigis kolme perre - piddus;
Kaddebus ning falla wiha
Neil ei solkind werd ei liha.

Agga kurri põrgu ande
Tõstis walle keele kande
Kassi kurjas süddames.
Temma ronnis kotka liggi,
Näakis: „Meie palge iggi
Armsaid lapsi kaswates
Läheb aina üsna nurja;
Wata, emmis mõtleb kurja!
Temma tuhnw ninna uuris
Densaks maa, kus tamme juuris,
Ja kui tõstab tuule oogu
Langeb tamme - puu meil loogu,
Pillab meie noore sugu,
Miega emmis täidab puggu.
Pea, mis ütlin, kõrwast kinni,
Muido teeb meil emmis pinni.

Kas läks kotkalt sallamastis
Emmifele wõersi, sahtis:

„Terre, kulla nabri moori!
Tullin waatma teie noori. —
Nähes kenna wäetilesti
Tõuseb minnul silmas wessi:
Pistab rinda laste mokka,
Agga kotkas westab nokka;
Kui sa jalga koddunt tõstad —
Neelab temma sinno pörsasid.
Pessast ennam ta ei lähe,
Sest on kurri - nõu jo näha.
Krra wiha sõbra juttu, —
Summataga! mul on ruttu.“

Kassike nüüd ootis pessas
Kunni kurjus wõssus kessas.

Kotkas omma poegi walwas,
Sest ta kartis sea lihwa;
Waene emmis jälle pelgas
Kurja kotka nokka wiha.
Koddund minna nad ei jälge:
Põp'wad mõllemad siis nälgel;
Kotkas, emmis poegadega
Andwad kassi - perrel' rooga.

Neelab kes kurja keele - pekku
Ustwad, lähwad itka lõksu. —
Armas rahwas, wata ette:
Kotkas, emmis olleb sa,
Langeb kassi walle kätte —
Kes sind seal wõib aidata?